

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
არქიტექტურის, ურბანისტიკისა და დიზაინის ფაკულტეტი

არქიტექტურისა და ქალაქთმშენებლობის
თანამედროვე პრობლემები

სამეცნიერო-ტექნიკური ჟურნალი № 6, ISSN 2233-3266

2016

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი, როგორც ქალაქის ტერიტორიალური განვითარების საფუძველი

გ. სალუქვაძე,

პროფესორი.,

ზ. ბურჭულაძე

დოქტორანტი

ქალაქის ტერიტორიალური დაგეგმვისა და განვითარების საკითხი არის ფუნდამენტალური მოთხოვნა, რომლის საფუძველზედაც ყალიბდება ქალაქის, როგორც ეკოლოგიური და სოციალური განვითარების ასევე ქალაქმშენებლობითი, ეკოლოგიურ-ლანდშაფტური და ტექნოგენური ხასიათის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მოთხოვნები.

ტერიტორია უნდა განვიხილოთ შრომის რესურსებთან, კაპიტალთან და სამეცნიერო-ტექნიკურ პროგრესთან ერთად, როგორც ძირითადი ბუნებრივი რესურსი და ეკონომიური ზრდის მნიშვნელოვანი ფაქტორი. ამიტომ ტერიტორიის მდგრადი და ეფექტური გამოყენებისთვის საჭიროა მიწათმოწყობის რეგულირების ისეთი მეთოდებით სარგებლობა, რომელიც მიმართული იქნება ნაციონალური სიმდიდრის გაზრდისკენ, საზოგადოების მდგომარეობის გაუმჯობესებისკენ და ეკოლოგიურ-ლანდშაფტური პოტენციალის შენარჩუნებისკენ.

ხშირად ტერმინებს “ტერიტორიალურს” და “ტერიტორიულს” აიგივებენ. სინამდვილეში მათ სხვადასხვა დატვირთვა და სხვადასხვა ამოცანა აქვთ შესასრულებელი. მაგ. “ტერიტორიალური დაგეგმვა” განსაზღვრავს ტერიტორიის განვითარების მიმართულებას. ის ითვალისწინებს ტერიტორიის კომპლექსურ ანალიზს, რომელიც მისი განვითარების ყველა მიმართულებას მოიცავს, მათ შორის ბუნებრივ-ეკოლოგიურს, რომელიც ხშირად განიხილება ძალიან ზედაპირულად და არ მონაწილეობს ქალაქმშენებლობის ინტეგრალური გადაწყვეტილების მიღებაში, ხოლო “ტერიტორიის დაგეგმვა” არის საფუძველი კონკრეტული გადაწყვეტილების მისაღებად, მიწის ნაკვეთების საზღვრების დასადგენად და უფლებები მის გამოყენებაზე. ტერიტორიალური დაგეგმარება

ეს არის დოკუმენტი მიწათსარგებლობის წესებზე, ხოლო ტერიტორიის დაგეგმვა – განაშენიანებაზე.

როდესაც ვსაუბრობთ ქალაქების ბუნებრივ-ეკოლოგიურ კარკასზე ის უნდა წარმოვიდგინოთ, როგორც მთლიანი ქალაქმშენებლობითი ტერიტორიალური სისტემა, რომელიც განიცდის ინტენსიურ განვითარებას, სადაც კომპლექსური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საკითხების გვერდით პირველხარისხიან მნიშვნელობას იძენს მაქსიმალური ეკონომიკური ეფექტურობის პრობლემები და ქალაქმშენებლობითი ღონისძიებები.

დღევანდელ დღეს მთელ რიგ ქვეყნებში ტერიტორიის ეკოლოგიური ორგანიზაციის პოლიტიკის ჩამოყალიბებისას აღიარება მოიპოვა ბუნებრივ-ტერიტორიალურმა სისტემამ, რომელიც გაქდერებულია, როგორც ტერიტორიის ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი.

კარკასის ცნება წარმოიშვა ფრანგული სიტყვისგან carcasse, რაც ნიშნავს ჩონჩხს. მას იყენებენ მეცნიერებისა და ტექნიკის სხვადასხვა სფეროში. არსებობს ამ ტერმინის საკმაოდ ბევრი ვარიანტები გამომდინარე იქიდან თუ რა აზრს დებენ მასში ავტორები.

ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასის ფენომენის მცნებებია: "ეკოლოგიური ქსელი", "ბუნებრივი კარკასი", "გეოეკოლოგიური კარკასი", "ბუნებათდაცვითი კარკასი", "ეკოლოგიურ გეოსისტემური კარკასი". ყოველივე ეს არის სხვადასხვა ვარიანტი ერთი ამოცანისა, როგორიცაა გარემოში ბუნებათსარგებლობის ოპტიმიზაციის დასაბუთება ურთიერთდაკავშირებული უბნების სისტემის შექმნის გზით, რომელსაც უნდა ჰქონდეს ტერიტორიის ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნების უნარი და ამით შეძლოს შეასუსტოს ბუნებრივ გარემოზე ნეგატიური სამეურნეო ზემოქმედება.

თუ თვალს გადავავლებთ უცხოეთის გამოცდილებას თუნდაც შვედეთის მაგალითზე დავინახავთ, რომ იქ ქალაქმშენებლობით პრაქტიკაში „ბუნებრივის“ ნაცვლად იყენებენ ცნებას „მწვანე სტრუქტურას“ და „ანთროპოგენურის“ ნაცვლად „ტექნიკურ სტრუქტურას“, (1) რომელიც თავისი შინაარსით ანალოგიურია „ბუნებრივი კარკასისა“ და „ტექნოგენური კარკასისა“. „ბუნებრივი კარკასი“ კი დატვირთვით იგივე მისიის მატარებელია, როგორიც აქვს „ეკოლოგიურ კარკასს“, რამეთუ ეს უკანასკნელი წარმოადგენს ბუნებრივი კომპონენტების ერთობლიობას, რომლის ფუნქციონირება და განვითარება მიმართულია გარემო სივრცის გაკეთილშობილებაზე და მისი ბუნებრივი ეკოლოგიური პროცესის შენარჩუნებაზე.

ხშირად ამ ორ ცნებას აერთიანებენ და მოიხსენიებენ როგორც “ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი”.

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი უნდა იყოს დასახლებული ადგილის, რეგიონის, რაიონის, ქალაქის ტერიტორიებზე სიცოცხლის უზრუნველყოფის შემადგენელი ნაწილი, ბუნებრივი ტიპის სისტემა განსხვავებული სხვა სისტემებისგან, მაგალითად ქალაქის ტექნიკური სისტემისგან. ამდენად ამ სისტემამ უნდა გასცეს პასუხი ბევრ კითხვას, რომელიც დაკავშირებულია ეკოლოგიურად მისაღები ცხოვრების პირობების შექმნასთან, როგორც ქალაქში ასევე ნებისმიერ სტრუქტურაში.(2)

ერთ-ერთი იყო ვ. ვლადიმეროვი ვინც ეკოლოგიური კარკასი მოიხსენია თავის შრომებში, როგორც ბუნებრივი კომპლექსის სისტემა, (3) რომელიც გულისხმობს ეკოლოგიურად აქტიური კვანძებისა და ღერძების თავმოყრას და მისი გათვალისწინებით რეკომენდაციას უწევს ტერიტორიის ურბოეკოლოგიურ ზონირებას. მსგავსი მოსაზრებები ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის კონცეფციაზე აქვს პ. კავალიაუსკასს. (4) მისი აზრით ეს არის ზონა "განსაკუთრებული ეკოლოგიური პასუხისმგებლობის" და მოიცავს იმ არეალს, რომელიც გეოდინამიური დამოკიდებულებით უფრო მნიშვნელოვანია.

ამ მიმართულებას ანვითარებს ე. სოხინა. (5) დებს რა ის ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის მცნებაში სისტემურ საფუძველს, აღნიშნავს, რომ "კარკასს" აქვს იერარქიის სხვადასხვა დონეები: აგლომაციური, რეგიონალური, აუზისნაირი და ლოკალური. შეთავსება კარკასის ელემენტებისა ყოველ იერარქიულ დონეზე არის ინდივიდუალური.

ვ. ნიკოლაევის გაგებით ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი (ეკოლოგიური ინფრასტრუქტურა) არის გეოსისტემის ერთობლიობა გარკვეული ლანდშაფტის ფარგლებში, რომელიც ასრულებს გარემოს დაცვის ფუნქციას. კარკასის ჩვეულებრივი ელემენტებია სოფლის, ქალაქის, რეკრეაციულ ლანდშაფტებში სხვადასხვა სახის მწვანე ნარგავები და წყალსაცავები.

კარკასის კონცეფციის განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი ეკუთვნის ბ.როდომანსს,(6) რომელიც ეყრდნობა, რა გერმანული გეოგრაფის ვ.კრისტალიერის ნაშრომს, ჩამოაყალიბა თეორიული წარმოდგენა “პოლიარიზირებულ ლანდშაფტზე”, როგორც უნივერსალურ მექანიზმზე ურბანიზირებული და დაცული ბუნებრივი ტერიტორიების სივრცით სეგრეგაციაზე (გამოყოფაზე), ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებისმიზნით.

ბ. როდომანის კონცეფცია განავითარა ვ. ვლადიმეროვმა და მისი მოსაზრებით ეკოლოგიური წონასწორობა შეიძლება შენარჩუნებული იქნეს სხვადასხვა ტერიტორიების დასაბუთებული თანაფარდობით, ყველაზე ურბანიზირებულიდან დაცვით ბუნებრივ ლანდშაფტებამდე.

ვ. ვლადიმეროვმა შემოგვთავაზა “განსახლების ეკოლოგიური კარკასის სივრცითი სტრუქტურის” კონცეფცია, რომელიც მოიცავს ფუნქციონალური ზონების სისტემას: ცენტრალურ ბირთვს, შეზღუდული განვითარების ზონას, უპირატესი განვითარების ზონას, აქტიური სამეურნეო ათვისების, ეკოლოგიური წონასწორობის, ბუფერულ და საკომპენსაციო ზონებს. ეკოლოგიური წონასწორობის ზონებში, ბუფერულ და საკომპენსაციოში საჭიროა დადგენილი იქნეს მკაცრი სამეურნეო და ეკოლოგიური რეჟიმი. სახელდობრ მისი აზრით საჭიროა იქ განვითარდეს დაცული ბუნებრივი ტერიტორიების ქსელი.

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი არის უფრო ფართე მცნება ვიდრე ბუნებრივი ტერიტორიის დაცვა, თუნდაც ზოგჯერ მას მოიხსენიებენ როგორც ერთი და იგივე ბუნებრივი ტერიტორიის დაცვასთან მიმართებაში, როგორც სივრცობრივად ერთიანი სისტემის წარმომქმნელი. თავისი არსით ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი არის ბუნებათსარგებლობის მართვის საშუალება, ამიტომ კარკასული კონცეფცია ამა თუ იმ ხარისხით, თუ ის ემსახურება, ბუნებრივი ტერიტორიის დაცვას, ტყისმოწყობას, მიწათმოწყობას, წყალთსარგებლობას, შეიძლება გამოყენებული იქნას მეთოდურ ხერხად ეკოლოგიური პოტენციალის გარკვეული ინსტიტუციონალური პრობლემების გამოსავლენად. ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის მიზანია, საზოგადოების ეკონომიური და რაციონალური განვითარების საფუძვლის შექმნა. ეკოლოგიური კარკასის ფუნქციონირების პირობაა საზოგადოებაში შესაბამისი სამმართველო და ეკონომიური მექანიზმების სისტემების შექმნა. ყველა ეს მექანიზმი მუდმივად უნდა იყოს შესაბამისობაში ეკონომიური ინფრასტრუქტურისა და ბუნებათსარგებლობის ტექნოლოგიის არსებულ დონეებთან. ბუნებრივ-ეკოლოგიურ კარკასს აქვს ორი შემადგენელი: ბუნებრივი და ანთროპოგენური. კარკასის ეს ორი ნაწილი ურთიერთშედწევადია. მას შეიძლება მივაკუთნოთ ტრადიციული ბუნებათსარგებლობის ტერიტორიები, დაცვითი (ბუფერული) ზონები, სარეკრიაციო ტერიტორიები და ნაწილობრივ სასოფლო-სამეურნეო სავარგულები – საძოვრები, სათიბები.

ბუნებრივ-ეკოლოგიურ კარკასს, ეს იქნება ქალაქის, რაიონის თუ სოფლის, აქვს უდიდესი კულტურულ-საყოფაცხოვრებო მნიშვნელობა, როგორც საშუალება ქალაქის,

სოფლის თუ მთლიანად დასახლებული ადგილის მიკროკლიმატის ზემოქმედებაზე და არის ორგანული ნაწილი არქიტექტურულ-ქალაქმშენებლობითი გადაწყვეტებისა, ამიტომ ის აუცილებლად უნდა განვიხილოთ თითოეული სუბიექტის ტერიტორიალურ განვითარებასთან ერთად, რამეთუ ის ასრულებს გარემოს დამარეგულირებელ ფუნქციას, აუმჯობესებს ჟანგბადის ბალანსს და გარემოს კლიმატურ მახასიათებლებს. ამცირებს ჰაერისა და წყლის აუზების დაბინძურების ხარისხს. (7)

დღეისათვის საქართველოს მაგალითზე “ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის” ძირითადი ცნებები, მიდგომები და კონცეფცია ქალაქმშენებლობითი ეკოლოგიის კონტექსტში არ არის შესწავლილი, ის გაიგივებულია განსაკუთრებულად დაცული ტერიტორიების მცნებასთან.

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის შემადგენლობაზე და ელემენტთა სახეობებზე სხვადასხვა ავტორს სხვადასხვა შეხედულება აქვს. მაგალითად ო. ჟგულიოვა (7) აღნიშნავს, რომ ბუნებრივი კარკასი შედგება სამი ძირითადი ელემენტისაგან:

- ეკოკარკასის კვანძები (ბირთვი, საკვანძო ბუნებრივი ტერიტორიები);
- სატრანსპორტო დერეფნები (ტრანზიტული კომუნიკაციები, ეკოლოგიური ხიდეები);
- ბუფერული ზონები (ეკოლოგიური რესტავრაციის ტერიტორიები);

მაგალითად ერთი წყარო (8) გვამცნობს, რომ ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი მოიცავს:

- კონკრეტული ტერიტორიების ბუნებრივ კვანძებს (ცენტრებს), აქ შედის განსაკუთრებულად დაცული ბუნებრივი ტერიტორიები (ნაკრძალები, შეკვეთილი ტერიტორიები, ეროვნული პარკები) ბუნებრივი კვანძები მოიცავენ აგრეთვე მსხვილ ტერიტორიულ წარმონაქმნებს;

- ბუნებრივ ღერძებს – ხაზობრივ ბუნებრივ სტრუქტურებს, რომლებიც, როგორც წესი ყალიბდება მდინარეების გასწვრივ და მოიცავს ტყეს და სხვა ბუნებრივ ტერიტორიებს. ის არის გარკვეული ცხოველებისათვის მიგრაციის დერეფნები.

დ. გრიდნევი თავის სამეცნიერო ნაშრომში “ტერიტორიის ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი”, (9) აღნიშნავს, რომ ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის შემადგენლობაში არის ელემენტები, განსხვავებული ფუნქციით, ეკოლოგიური მნიშვნელობით და გამოყენების რეგლამენტით.

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი ასრულებს თავის ფუნქციას შესაბამისი სამართლებრივი, ეკოლოგიური და მმართველობითი მექანიზმების არსებობისას, რომლებიც უნდა იყოს დაკავშირებული ეკონომიურ ინფრასტრუქტურასთან და ბუნებათსარგებლობის ტექნოლოგიასთან.

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის სისტემის სტრუქტურაში გამოყოფენ ძირითად და მეორეხარისხოვან ელემენტებს. ძირითადი ელემენტები ჰქმნიან ტერიტორიის მთლიან ბუნებრივ-ეკოლოგიურ სტრუქტურას, სადაც ისინი ასრულებენ ეკოლოგიური რეგულირების ფუნქციას, ბიოლოგიური სხვადასხვაობის შენარჩუნებას ტერიტორიაზე ნაკადური სისტემების ფუნქციონირებას. ხოლო ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის მეორეხარისხოვანი ელემენტები ეხმარებიან ძირითად ელემენტებს ფუნქციონირებაში ან ასრულებენ ეკოლოგიურ ფუნქციებს ლოკალურ დონეზე ისე, რომ არ უზრუნველყოფენ ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის “შრომისუნარიანობას”, როგორც მთლიანი ტერიტორიალური სისტემისა.

ბუნებრივ-ეკოლოგიურ კარკასის ძირითადი ელემენტებია (საბაზო, საკვანძო, ტრანზიტული).

საბაზო ელემენტები – ეს არის გარემოსწარმომქნელი ტერიტორიები, რომლებიც ასრულებენ წყალმარეგულირებელ, წყალ და ნიადაგდაცვით ფუნქციებს და უზრუნველყოფენ ეკოლოგიური ბალანს რეგიონალური ბუნებრივ-ტერიტორიალური კომპლექსების აუცილებლად ხარისხობრივი პარამეტრების შენარჩუნების ხარჯზე (კვლავწარმოქმნა, ბიოტის, ეკოფონდის შენარჩუნება, ფიტოციდების გამომუშავება და ა.შ.).

საბაზო ელემენტების შემადგენლობიდან გამოიყოფა:

- ღირებული ბუნებრივ-ტერიტორიალური კომპლექსები, რომლებსაც უჭირავს რაიონის ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი (როგორც წესი, ეს არის ნაკრძალები, ნაციონალური და ბუნებრივი პარკები, ბუნების ძეგლები);

- მსხვილი ტყის მასივები (როგორც წესი ეს დაცული ტყეა);

- მსხვილი დაჭაობებული და ტყის ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასი, რომელსაც არა აქვს დაცვის სტატუსი.

საკვანძო ელემენტები – ეს არის ისეთი ტერიტორია, რომელსაც შენარჩუნებული აქვს უნიკალური ეკოლოგიური მდგომარეობა, ე.წ. “ეკოლოგიური აქტივობის წერტილები”. ესენი ასრულებენ ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასის დაცვისა და კვლავ წარმოქმნის ფუნქციებს და ხელს უწყობენ ქალაქის ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებას. საკვანძო ტერიტორიები შეიძლება იყოს, როგორც ნაწილი საბაზო ელემენტების ასევე დამოუკიდებელი წარმონაქმნების სახით.

საკვანძო ელემენტების შემადგენლობიდან გამოიყოფა:

- ძირეული ტყის ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასი, რომელსაც შენარჩუნებული აქვს ბუნებრივი სახე;

- ღირებული დაჭაობებული ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასი;

- მცირე მდინარეებისა და ნაკადულების წყალგამყოფები;

- ტყის ზონები.

ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასის მეორეხარისხოვანი ელემენტებია (ლოკალური, ბუფერული, სარეაბილიტაციო):

ლოკალური ელემენტი – ეს არის სხვადასხვა პროფილის მქონე არც თუ დიდი ზომის ბუნების ძეგლები; მცირე ზომის დასახლებული პუნქტების მწვანე ზოლები; არაცოცხალი ბუნების დაცული ობიექტები; ისტორიისა და კულტურის ძეგლები – ეკოლოგიური აქტიურობის კვანძები, რომელიც აერთიანებს ყველაზე მრავალფეროვან ობიექტებს. ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასის ლოკალური ელემენტების ამოცანა მდგომარეობს უნიკალური ბუნებრივი ობიექტებისა და მატერიალური კულტურის დაცვაში, იმავდროულად სამეურნეო ესთეტიური და სოციალური ფუნქციის შესრულებაში.

ბუფერული ელემენტები – ეს არის ტერიტორია, რომელი იცავს საბაზო და ტრანზირულ ელემენტებს გარე არასასურველი ელემენტებისგან, როგორც წესი მათ გამოყოფენ დაცვითი ზონის სტატუსით. მათ განეკუთვნება განსაკუთრებით დაცვითი ბუნებრივი ტერიტორიები, საკურორტო ზონები; ბანლეოლოგიური დაცვითი ზონის ობიექტები და სხვ. სანიტარული დაცვითი ზონები; სამთო დაცვის ზონები; ბუფერული ზონები იქმნება ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასის ელემენტებზე გარე ზემოქმედების მინიმიზაციის შესაქმნელად და უზრუნველყოფს მის დამატებით მდგრადობას.

სარეაბილიტაციო ელემენტები – ეს არის ტერიტორია გეოსისტემის დაკარგული ეკოლოგიური ფუნქციის ოპტიმიზაციისა და აღდგენისა. ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასის ასეთმა ელემენტებმა მიაღწიეს ფართო განვითარებას მხოლოდ ზოგიერთ ქალაქში ჩვენი ქვეყნისა. ბუნებრივ ეკოლოგიური კარკასის ასეთ ელემენტებს ზოგჯერ აქვს სარეკრიაციო ფუნქცია და ხდება მისი ჩართვა ბუნებრივ სისტემაში და ამ მიზნით, რომ მომავალში თუ შესაძლებელია მათი ეკოლოგიური მდგომარეობის აღდგენა.

დ. ნოვიკოვი (10) აღნიშნავს, რომ ბუნებრივ-ეკოლოგიურ კარკასს, როგორც ნებისმიერ სისტემას, აქვს საკმაოდ რთული ფუნქციონალური სტრუქტურა, ამიტომ მასში უნდა ჩაირთოს ბუნებათსარგებლობის ეკოლოგიური რეგლამენტაციის ყველა არსებული

ღონისძიება და კონკრეტულია დგილის ტერიტორიალური დაგეგმვის მიზანი და ამოცანები მკაფიოდ უნდა იყოს ორგანიზირებული იქ არსებული ყველა რესურსის მაქსიმალურად ეფექტურ გამოყენებაზე, მოსახლეობის სოციალური კეთილდღეობის ამაღლების ხელშეწყობაზე. მიწათსარგებლობის ეკონომიური, სოციალური და ქალაქმშენებლობითი ამოცანების კომპლექსური გადაწყვეტა ეკოლოგიურად უსაფრთხო ორგანიზაციის პირობებით უნდა უზრუნველყოს ბუნებრივ-ეკოლოგიურმა კარკასმა.

აქვე უნდა აღინიშნოს რომ, როდესაც ვეხებით ეკოლოგიურ-ლანდშაფტურ საფუძველზე ტერიტორიის მდგრად განვითარების მეთოდოლოგიას და ეკონომიური მექანიზმების მართვის საკითხებს, სამამულო პრაქტიკაში ეს პრობლემა არასრულყოფილადაა გამოკვლეული და საჭიროებს შესაბამის მეცნიერულ დასაბუთებას. არ განიხილება ტერიტორიალური ლანდშაფტური სტრუქტურების კავშირები ტერიტორიის ორგანიზაციის ელემენტებთან; არ არის სისტემური მიდგომა ლანდშაფტური ფაქტორების გამოყენებისას, რაც არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ მიღებული იქნეს ეფექტური მმართველობითი გადაწყვეტილებები ტერიტორიის პროექტირებისას მიწათმოწყობის ორგანიზაციის მიზნით.

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი მჭიდროდ არის დაკავშირებული ქალაქმშენებლობასთან და არის მისი ერთ-ერთი მთავარი შემადგენელი ნაწილი. ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის სისტემა მოიცავს გეგმებისა და პროგრამების კომპლექსს, რომლის შემადგენელ ნაწილებს აქვს ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირები. ამ ასპექტში კომპლექსური მიდგომა აღნიშნული საკითხისადმი, რომელიც გულისხმობს დასახლებული ადგილების ესთეტურ და სოციალურ-ეკოლოგიურ ორგანიზაციას, არის ძალზედ მნიშვნელოვანი.

როგორც ცნობილია ურბანული ამოცანების განხორციელება ხშირ შემთხვევაში ახდენს ნეგატიურ ზემოქმედებას ბუნებაზე, რის შედეგადაც ეს უკანასკნელი კარგავს მის მთლიანობას და ამდენად ჩნდება ტერიტორიის ეკოლოგიური ბალანსის დარღვევის საშიშროება. ამიტომ ბუნების დაცვის თანამედროვე სტრატეგია გვთავაზობს ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნებას ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის შექმნის საფუძველზე, რომელიც ეხმარება ტერიტორიის ეკოლოგიური სტაბილურობის შენარჩუნებაში, ამცირებს ბიომრავალფეროვნების დაკარგვისა და ბუნებრივი სისტემის დეგრადაციის ალბათობას და პირიქით გულისხმობს ბუნების დაცვასა და ბუნებათსარგებლობის რეგულირებას.

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი, ეს არის რთული თანადაქვემდებარებული სისტემა ურთიერთდაკავშირებული ბუნებრივი კომპონენტებისა, რომელიც იძლევა

სისტემატიზირებულ ანალიტიკურ ინფორმაციას ბუნებრივ-ეკოლოგიური კომპლექსების ხასიათზე და მნიშვნელობაზე. ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი წარმოადგენს ინსტრუმენტს ტერიტორიალური დაგეგმარების დროს გადაწყვეტილების მიღებისათვის.

ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი – ჩვენ არ უნდა განვიხილოთ, როგორც ბუნების დაცვის ფორმა, არამედ როგორც ბუნებათსარგებლობის მართვის საშუალება, რომელიც გვაძლევს შესაძლებლობას უზრუნველყოთ ადამიანისა და გამოსაყენებელი ბუნებრივი რესურსების ხანგრძლივი თანაარსებობა. ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი შეიძლება გავიგოთ, როგორც ლანდშაფტის თავისებური ინფრასტრუქტურა, იერარქიულად მოწყობილი, სივრცულად დაკავშირებული მიწის სისტემა, რომესაც აქვს განსაკუთრებული სტატუსი.

ტერიტორიის ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი არის გარემო მასტაბილიზირებელი ტერიტორიალური სისტემა, მიმართული ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ეკოლოგიური სიტუაციის გასაუმჯობესებლად, რომელიც შედგება სხვადასხვა ტიპის, ზომისა და ფუნქციონალური დანიშნულების კულტურული ლანდშაფტის ელემენტებისგან.

ტერიტორიის ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასი უნდა განვიხილოთ, როგორც ქალაქმშენებლობითი ტერიტორიალური დაგეგმვისა და მართვის ასპექტში მდგრადი ეკონიმიკური განვითარების ელემენტი, რომელიც ეფუძვნება სხვადასხვა მიდგომების ინტეგრაციას, ტერიტორიის ეკოლოგიურ სტაბილიზაციას და წარმოადგენს განსაკუთრებული სტრუქტურას, რომელიც უზრუნველყოფს ეკოლოგიურ მდგრადობასა და სტაბილურობის შენარჩუნებას. ამით ის ახლოსაა გეოსისტემის ეკოლოგიური უსაფრთხოების კონცეფციასთან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Экологическая инфраструктура города. \Документ экобиблиотеки\ <http://ecodelo.org>
2. Ткачев Б.П. Предложения по формированию экологического каркаса г. Ханты-Мансийск. <http://samchugas.ru> природный парк „Самаровский чугас“.
3. Владимирев В.В. Расселение и окружающая среда М; -Стройиздат 1982, с 228;
4. Кавалаяускас П. Системное проектирование сети особо охраняемых территории. Геоэкологические подходы к проектированию природно-технических геосистем М; - ИГ АН СССР, 1985 - с 145-153

5. Сохина Э.Н. Экологический каркас территории как основа системного нормирования природопользования. Проблемы формирования стратегии природопользования - Владивосток, Хабаровск; ДВО АН СССР, 1991 -с194-200;
6. Родоман Б.Б. Поляризация ландшафта как средство сохранения биосферы и рекреационных ресурсов. Ресурсы, среда, расселение М; наука, 1974 – с. 150-162;
7. Жгулева О.А К вопросу экологического каркаса республики Марий Эл. Сборник научных трудов SWorld–18-30 March 2014;
8. Урбанизированный и культурно-экологический каркас территориальных образований Белоруссии, <http://cities-bldgo.ru/shapargalki..>;
9. Гриднев Д.З. Природно-экологический каркас территорий. Статья ведущего специалиста ЗАО НИиПИ ЕГ. <http://terraplan.ru/arhiv55-1-31-2011/>
10. Новиков Д.В. Методология и экономические механизмы управления проектами развития территорий на эколого-ландшафтной основе. диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук 2013г.

რეზიუმე

როგორც ცნობილია ქალაქში ურბანული ამოცანების განხორციელება ხშირ შემთხვევაში ახდენს ნეგატიურ ზემოქმედებას ბუნებაზე, რის შედეგადაც ბუნება კარგავს მის მთლიანობას და ჩნდება ტერიტორიის ეკოლოგიური ბალანსის დარღვევის საშიშროება, ამიტომ სტატიაში ყურადღება გამახვილებულია ბუნების დაცვის ისეთ თანამედროვე სტრატეგიაზე, ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნების მიზნით, როგორცაა ბუნებრივ-ეკოლოგიური კარკასის როლი, რომელიც ეხმარება ქალაქს ეკოლოგიური სტაბილურობის შენარჩუნებაში, ამცირებს ბიომრავალფეროვნების დაკარგვისა და ბუნებრივი სისტემის დეგრადაციის ალბათობას და გულისხმობს ბუნების დაცვასა და ბუნებათსარგებლობის რეგულირებას.

Natural and ecological frame as a basis for the territorial development of the city

G. Salukvadze

Z. Burchuladze

Resume

As known, in many cases, urban tasks implementation in town has a negative influence on nature and resulted nature lost its integrity and creates the danger of ecological balance of territory. Therefore, in order to maintain the environmental balance the article focuses on such the modern strategy of nature protection such as role of natural and ecological frame, which helps the city to keep the ecological stability, reduce biodiversity loss and risk of natural system degradation and means the protection and regulation of nature.

Природно-экологический каркас, как основа территориального развития города

Салуквадзе Г.

Бурчуладзе З.

Резюме

В статье говорится о том, что как структура природно-экологического каркаса города при реализации соответствующих режимов регулирования градостроительной деятельности, наряду с повышением экологической устойчивости ее отдельных элементов, способствует эффективному выполнению каркасом не только общеэкологических, но и защитных функции от естественных и антропогенных негативных воздействий, а также достижению самобытного и эстетически выразительного архитектурно-ландшафтного облика города.